

Službeno/2011

Beograd, 08.03.2011. godine

Lovačkom udruženju

Ustanovljenje brojnosti divljači je obaveza korisnika lovišta, koju je prema dosadašnjim iskustvima najbolje obaviti odmah po prestanku zime, odnosno u drugoj polovini meseca marta.

Lovačka udruženja organizuju brojanje divljači u skladu sa dosadašnjim iskustvenim podacima uz podsećanja na uputstvo o brojanju divljači.

* * * * *

BROJANJE DIVLJAČI (dopunjeno uputstvo iz 2008)

Korisnik lovišta je dužan da utvrdi stanje populacija divljači po vrstama i po strukturi (polna, starosna i trofejna) pre izrade godišnjeg plana gazdovanja lovištem.

Brojanje divljači se obavlja u “proleće” krajem februara i u martu, odnosno po prestanku zime a pre kretanja vegetacije dok je vidljivost i preglednost terena dobra.

Prolećno brojanje služi utvrđivanju osnovnog fonda divljači i za lakšu procenu polne i starosne strukture krupne divljači.

Pre pristupa brojanju divljači potrebno je izvršiti odgovarajuće pripreme, odnosno izabrati odgovarajuće površine koje najbolje reprezentuju (predstavljaju) celo lovište. Treba izabrati najmanje tri različite površine :

- sa najvećom “gustinom” divljači ;
- sa srednjom “gustinom” divljači ;
- sa najmanjom “gustinom” divljači ;

Brojanjem treba obuhvatiti što veću površinu lovišta, i veći broj različitih reprezentativnih površina (deset i više) radi dobijanja realne brojnosti divljači.

Ustanovljavanje brojnog stanja divljači se obavlja brojanjem na oglednim (primernim) površinama (pruge, kvadrati ili krugovi), kojima se obuhvata najmanje 10 % površine staništa, totalnim brojanjem ili procenom, zavisno od pojedinih vrsta divljači.

Brojno stanje zeca, fazana i poljske jarebice utvrđuje se brojanjem na primernim površinama - prugama, na sledeći način :

- Na lovno-produktivnoj površini - staništu pojedinih vrsta divljači utvrde se mesta za postavljanje pruga, tako da se obuhvate delovi staništa sa najmanjom, srednjom i najboljom “gustinom” pojedinih vrsta divljači ;

- Širina primerne površine - pruge, obično iznosi 200 m. uz mogućnost odstupanja u vezi sa uslovima terena do 100 m. naniže, odnosno do 300 m. naviše ;

- Dužina primerne površine - pruge, obično iznosi do 4.000. m. sa mogućim odstupanjima naniže, s tim da ne bude manja od 1.000. m. Ukupna površina primernih pruga u jednom lovištu treba da obuhvati najmanje 10 % lovno-produktivne površine za pojedine vrste divljači.

- Odabrane primerne površine se ucrtavaju u osnovnu kartu lovišta a zatim se na pogodan način, obeležavaju na terenu.

Ako su primerne površine celishodno odabrane, onda imaju stalni karakter ;

- Brojači se raspoređuju duž početne linije primerne pruge na rastojanju 20-30 m. jedan od drugog. Zatim se ravnomerno kreću i broje - beleže svu divljač koja se podigne sa njihove desne strane (ili sa leve strane zavisno od dogovora pre početka brojanja), te o zabeleženoj divljači obaveštavaju svoje susede sa desne (ili leve) strane da bi se izbeglo duplo brojanje ;

Brojanje divljači

- Ako na lovno-produktivnoj, a time i na primernoj površini, normalno egzistira više vrsta divljači (na primer zec i fazan ili zec i poljska jarebica), mogu se brojati istovremeno ;

- Ako je divljač rasprostranjena po celom lovištu, pa i uz različite gustine populacije, onda se površina lovišta poistovećuje sa lovno-produktivnom površinom za pojedine vrste divljači ;

- Divljač se broji na svim "primernim" površinama istovremeno, a po potrebi i u saradnji sa susjednim lovištima ;

- Svaki brojač unosi podatke u niže navedeni obrazac :

Lovište : _____	Korisnik lovišta : _____
BROJANJE DIVLJAČI	
"Primerna" površina br. _____ ; Dužina _____ m.	
Mesti zvano : Širina _____ m.	
(Poluprečnik _____ m.)	
Redni broj brojača	Utvrđeno brojno stanje
	Zec Fazan P.Jarebica Druge vrste divljači
1.	
2.	
3.	
itd.	
Svega :	
Primedba (lična zapažanja lovca-brojača) :	

Od svih gore navedenih obrazaca za brojanje divljači sastavlja se Zapisnik.

Zapisnik sadrži sledeće :

1. Nazive lokaliteta ;
2. Površine obuhvaćene brojanjem ;
3. Vrste divljači - izbrojano jedinki ;
4. Datum, Početak i kraj (satnica) brojanja,
5. Broj lovaca-brojača,
6. Metod brojanja koji je primenjen,
7. Vremenski uslovi (kratak opis) brojanja i
8. Potpis odgovornog lica.

Brojno stanje divljači na ukupnoj lovno-produktivnoj površini u lovištu se dobija sabiranjem brojnog stanja divljači izbrojane na primernim površinama, deobom tog broja sa sabranom ukupnom površinom "primernih površina brojanja" i množenjem sa ukupnom lovno-produktivnom površinom lovišta za odnosnu vrstu.

Na primer :

U lovištu površine 5.000 ha , lovno-produktivna površina za zeca je 4.000 ha.

Brojanje smo izvršili na tri "primerne površine" 100 ha + 100 ha + 200 ha.

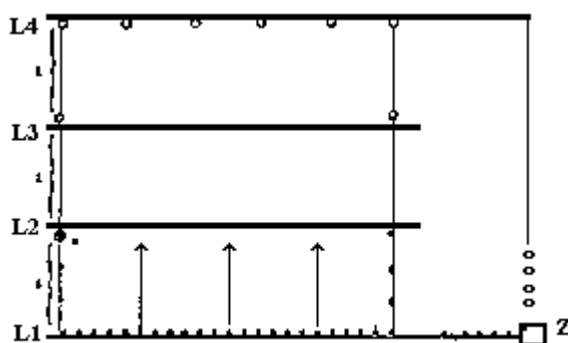
Na prvoj površini smo izbrojali 22, drugoj 19 i trećoj 7 zečeva.

Ukupno brojno stanje je : $\frac{22 + 19 + 7}{100 + 100 + 200} = \frac{48}{400} = 0,12 \times 4000 \text{ ha} = 480 \text{ zečeva}$

Statistički dobijen rezultat zaokružujemo na osnovu iskustvenih podataka sa +/- do 20 % tako da u je u primeru brojnost u zavisnosti od podataka brojanja iz prethodnih godina veća ili manja, odnosno u konkretnom slučaju kreće se od 400 do 500 jedinki.

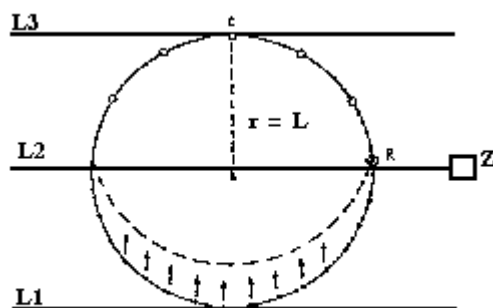
Brojanje divljači

U ravničarskim lovištima, najrasprostranjeniji način brojanja zeca i poljske jarebice, u istovremeno na primernim površinama je "prigon" (prilog skica).

••• - Pogoniči ; $\square^z$ - Zbornno mesto
○○ - Brojači ; L₁ ; L₂ ; L₃ ; L₄ - "linije" u startu

Skica 1. Početni raspored pogoniča i brojača prilikom brojanja zečeva na *primernoj površini prigonom*.

••• - Pogoniči ; $\square^z$ - Zbornno mesto
○○ - Brojači ; $\textcircled{R}$ - Rukovodilac brojanja

Skica 2. Početni raspored pogoniča i brojača za brojanje zečeva na *kružnoj primernoj površini*

Sa zbornog mesta (Z) prvo odlaze brojači i postavljaju se na liniju brojanja (L 4) na rastojanju od 100 - 150 m., tako da vide jedan drugog. Do linije brojanja oni ne idu kroz površinu na kojoj će se brojati i raspoređuju se bez galame. Nakon toga, raspoređuju se pogoniči na liniji pogona (L 1), na rastojanju 20 - 30 m. Sa strane /"flanke"/ raspoređuju se po 3-4 lovca, među kojima je rukovodilac brojanja (R).

Pogon se lagano kreće i podiže zečeve i poljske jarebice. Divljač broje i pogoniči i brojači, i to samo svoje leve ili desne strane, već prema dogovoru. Broje se samo zečevi i poljske jarebice koji izlaze sa primerne površine.

Na kraju brojanja na jednoj površini, kad pogoniči dođu na liniju brojanja, rukovodilac brojanja upisuje iskaze svakog brojača i pogoniča o izbrojanim zečevima i poljskim jarebicama.

U lovištima gde se izvodi kružni lov na sitnu divljač, primerna površina može biti oblika kruga. Broji se divljač koja izađe iz kruga (prikazano na skici u prilogu).

Brojanje divljači

Linijsko brojanje, "metoda transekta", "sitne" divljači može se obavljati na dužim, ali užim prugama, koje mogu da presecaju staništa sa različitim gustinama populacija divljači.

Za ovu vrstu brojanja dovoljna su tri lovca i jedan dobro obučeni pas-ptičar.

Srednji brojač, koji unosi i podatke u obrazac za brojanje, kreće se po unapred utvrđenom pravcu - vizuri, koja se unosi u osnovnu kartu lovišta i obeležava se na terenu. Njegova dva pomoćnika se kreću paralelno sa njim na rastojanju 50 m. levo i desno, ograničavajući tako prostor koji se broji.

Broji se sva divljač koja se podigne ispred psa u ograničenoj širini brojanja.

Ukupna širina pruge iznosi najviše do 100. m, što zavisi od preglednosti terena. Prugama, ili prugom obuhvata se najmanje 10 % ukupne lovnoproduktivne površine. Ovaj način je primenjiv kada su u pitanju veće i jednoobrazne lovno-produktivne površine, odnosno veće površine lovišta.

Brojanje treba obavljati istovremeno na svim prugama u lovištu, ako ih je više.

Utvrđivanje brojnog stanja srna vrši se istovremenim brojanjem na celoj površini u ravničarskim lovištima.

Vreme kada će se započeti sa brojanjem zavisi u prvom redu od klimatskih prilika, a najbolji period je krajem marta i početkom aprila.

Za ovakav način brojanja, lovci koji učestvuju moraju biti dobri poznavaoци ove divljači i svaki lovac mora biti snabdeven sa kvalitetnim dogledom.

Lovište treba podeliti na nekoliko delova (svaki deo treba da ima 500. - 1.000. ha).

Ovim načinom brojanja utvrđujemo koliko ima muških i ženskih grla, muške i ženske lanadi i posebno srna i srndaća po starosnim kategorijama (mladi, srednjedobni i zreli).

Za lovišta gde zbog konfiguracije terena i stanišnih uslova (veći deo lovišta pod višegodišnjim rastiњem) nije moguće primeniti istovremeno brojanje na celoj površini lovišta primenjuje se metod brojanja na mestima stalnog, odnosno povremenog okupljanja divljači (hranilišta, solišta, pojilišta, ispasišta, krmne površine i dr.), najbolje sa visokih čeka. Određuje se odnos polova i starosna struktura. Na osnovu broja mladih određuje se stvarni prirast populacije. Pri brojanju je potrebna saradnja svih lovnih revira (sekcija) u jednom lovištu, odnosno istovremeno brojanje u svim revirima (sekcijama). Utvrđenom brojnom stanju se shodno stečenoj i proverenoj praksi, dodaje 10 do 30 %.

Brojanje se može obaviti i na oglednim tablama, brojanjem tragova po svežem snegu, uz prethodno kontrolno brojanje ulaznih i izlaznih tragova. Divljač se s ogledne površine isteruje pogonom.

Ovaj način je posebno pogodan u uređenim lovištima, gde postoje lovno-šumske proseke. Pošto se radi o totalnom brojanju, uz učešće dovoljnog broja brojača, brojanjem se obuhvataju, istovremeno, sva boravišta srneće divljači.

Jelen-evropski se broji na sličan način kao što je napred navedeno.

Brojno stanje divljih svinja, se ocenjuje osmatranjem i praćenjem krda. Ukoliko se obavlja prihranjivanje, divlja svinje treba brojati sa visokih čeka, u blizini površina na kojima se iznosi hrana. Brojno stanje se procenjuje i praćenjem tragova po svežem snegu. Utvrđivanje brojnog stanja pojedinih krda se obavlja i prigonom, potpunim opkoljavanjem unapred odabranih površina, i totalnim brojanjem divljači. Utvrđuje se broj muških i ženskih grla (odnos polova) i starosna struktura.

Brojno stanje ostalih vrsta divljači utvrđuje se uz brojanje gore navedenih vrsta divljači, odnosno procenom u zavisnosti od vrste divljači.

Procenu vrše lovni radnici koji poznaju biologiju, ekologiju i etologiju pojedinih vrsta, a dobro poznaju lovište. Kod ove procene bitno je poznavanje staništa, odnosa pojedinih vrsta prema drugim vrstama, način njihovog ponašanja u određenim okolnostima (način ishrane, reprodukcioni ciklus, gnežđenje, okupljanje u jatima, dnevne i sezonske migracije i drugi slični karakteristični elementi).

Utvrđivanje brojnog stanja migratornih vrsta ptica može se vršiti na osnovu brojanja specijalizovanih organizacija i institucija.

Brojanje divljači

U ograđenim lovištima i uzgajalištima divljači brojanje se vrši istovremeno na celoj površini.

Pored gore navedenih metoda brojanja (ustanovljavanja brojnog stanja) divljači, postoje razne modifikacije u zavisnosti od konfiguracije lovišta, klimatskih i vremenskih prilika.

Veoma je važno da se posebno prikaže prisustvo (stalno ili povremeno) retkih i zaštićenih vrsta divljači.

Stručna služba Lovačkog saveza Srbije

* * * * *

ZAKLJUČAK

Obaveza svakog korisnika lovišta je da ustanovi brojnost svih vrsta divljih životinja koje stalno ili povremeno naseljavaju prostor lovišta.

Za gajene vrste divljači najvažnije je ustanoviti prolećno brojno stanje koje je osnov za izradu godišnje dinamike razvoja populacija.

Takođe je veoma važno i pratiti brojnost (prirast, migracije, uginuća i sl.) tokom godine. Za ostale vrste divljači vrši se procena brojnosti.

Za praćenje brojnosti neophodno je uraditi sledeće :

1. Lovište izdeliti na manje površine $\approx$ 1.000 - 3.000,0 ha ;
2. Zadužiti po jednog lovника (iskusnog lovca) po definisanoj površini ;
3. Lovnik redovno (u skladu sa mogućnostima) obilazi lovište i podnosi mesečni izveštaj upravniku lovišta o registrovanom prisustvu i proceni brojnosti po vrstama ;
4. Upravnik lovišta sastavlja sezonski izveštaj sa registrovanim vrstama i njihovom procenom brojnosti u tom periodu ;
5. Svi koji podnose izveštaje, svojim potpisom garantuju da su odgovorni za podatke u izveštaju. Za vrste koje se uoče u lovištu i za koje nisu u mogućnosti da determinišu daje se njihov opis.

Na ovaj način se dobija vremenski i teritorijalno definisana brojnost divljih životinja. Prolećno brojanje divljači ujedno služi i kao tzv. "kontrolni metod".

Stručna služba Lovačkog saveza Srbije